

Havel, Dalibor; Mutlová, Petra; Nechutová, Jana; Stehlíková, Dana

Slovo úvodem

Studia historica Brunensia. 2015, vol. 62, iss. 1, pp. [5]-9

ISSN 1803-7429 (print); ISSN 2336-4513 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/134656>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

SLOVO ÚVODEM

Rozumí se samo sebou, že je-li ve sborníku vydávaném k počtě nějakého významného badatele či badatelky otištěno úvodní slovo editorů, je věnováno oslavě dotyčné osoby. Ani my se této zvyklosti nechceme vyhýbat. Naše povídání o přední české editorce středověkých písemných pramenů, nám všem milé paní docentce Heleně Krmíčkové, však nutně bude čtenáři připadat také jako oslava disciplíny, která je nám neméně milá, a to ediční techniky. Tato *laudatio duplex* je dána tím, že ediční technika Helenu Krmíčkovou zcela pohltila, dá se říci, že se v její osobě přímo personifikovala, aby nám všem dychtivým žáčkům ukázala, jak jemně a pokorně s ní jakožto velmi potřebnou disciplínou máme pracovat.

Můžeme samozřejmě – a na tomto místě snad i dokonce musíme – mluvit *generaliter* o zaměření Heleny Krmíčkové na pomocné vědy historické, textovou kritiku, pramenovědu a ediční práci se středověkými diplomatickými i literárními prameny vůbec. Všechny tyto oblasti ji nepochybně provázejí v její vědecké i pedagogické práci. Přestože však ediční technika a ruku v ruce s ní jdoucí textová kritika nepatří v běžném smyslu slova do standardního kánonu pomocných věd historických, musíme právě ji z celého seznamu vyzdvihnout, neboť poskytuje platformu, bez níž by jakékoli solidní historické poznání založené na pramenech, a to nejen v oblasti literatury, bylo sotva myslitelné.

... ut penetrem usque ad interiora

K uvedenému zaměření Helenu Krmíčkovou přivedlo její školení na pracovišti vybudovaném v polovině 20. století na brněnské univerzitě Jindřichem Šebánkem. Nemůžeme ji sice považovat za přímou žákyni Šebánkovu (s ním se v Brně setkala až v samém závěru jeho vědeckého a učitelského působení), nicméně Šebánkův základní úkol – vydávání *Českého diplomatáře* – se stal pro Helenu Krmíčkovou první příležitostí seznámit se s nevděčnou řeholí kritické práce editora středověkého listinného materiálu. Svou pozornost zaměřila na období tzv. prvního interregna, které nastalo po smrti krále Přemysla Otakara II. v roce 1278. A ačkoliv bylo původně

jejím úkolem sestavení rejstříků k bohemikálnímu diplomatickému materiálu vydanému v rámci šestého dílu *Českého diplomatáře* (pro léta 1278–1283), brzy se stala spolueditorkou tohoto dílu, který pomohla dovést až do finální tištěné podoby v roce 2006. Samo rejstříkování edice typu *Český diplomatář* představuje samostatnou tvůrčí činnost, srovnatelnou s monografickou tvorbou; nejde tedy v žádném případě o pouhý mechanický doprovod vlastní edice. V tomto pojetí šla jubilanтка ve šlápějích svého učitele Vladimíra Vašků, jenž ji bezpochyby odborně i lidsky velmi ovlivnil a jemuž vděčíme (spolu se Sášou Duškovou) za dokončení pátého dílu uvedené edice.

Své kompetence vzešlé ze studia pomocných věd historických jubilanтка posléze obohatila i studiem latinského jazyka a literatury. Tato studijní kombinace, výhodná pro kohokoli, kdo se chce věnovat zkoumání středověkých pramenů, se uplatnila v práci Heleny Krmíčkové nejen jako editorky, interpretky a komentátorky diplomatických památek: ve specifickém významu se tato šíře studijního záběru uplatňuje v ediční práci s literárními památkami 14. a 15. století, s texty souvisejícími s českou reformací. V této souvislosti nelze nezmínit vzácně přesný vhled do církevních dějin (nejen českých), kterým Helena Krmíčková disponuje. I proto mají její práce z traktátové literatury české reformace, ať ediční nebo interpretační, tak vysokou hodnotu. Připomeňme, že texty vážící se k tomuto fenoménu byly donedávna vydávány jen jako historické prameny, bez zřetele k jejich literární hodnotě a často bez hlubšího vhledu do kulturních okolností a do dobového literárního života. Helena Krmíčková vstoupila na půdu připravenou skvělými filology, průkopníky tohoto typu ediční práce, jakými byli Bohumil Ryba, mimo oblast textů české reformace např. Jaroslav Ludvíkovský, a zejména pak Anežka Vidmanová, dosud nepřekonaná editorka Husových spisů a vykladačka jejich textové tradice. Máme-li dnes editora, který se může kvalitou, ale i pověstí rovnat Anežce Vidmanové, je to právě Helena Krmíčková. Maximální možná akribie, s níž ke své editorské práci vždy přistupuje, je zárukou, že se tyto texty mohou stát spolehlivou základnou pro práci ostatních odborníků, kteří se ve svých studiích obracejí *ad fontes* a nad primárními prameny si kladou nejrůznější otázky související s jejich odborným zájmem.

Před léty se této práci někde na pomezí historie, filologie a historické teologie začala věnovat z podnětu připravované edice páté knihy *Regulí Matěje z Janova*, z níž vzešla vzorná edice vydaná renomovaným mnichovským nakladatelstvím a na domácí půdě oceněná cenou rektora Masarykovy univerzity. Po menší odbočce do literatury české spirituality 14. století se našťěstí pro českou husitologii obrátila Helena Krmíčková ke studiu raného českého utrakvismu. Po několika přípravných sondách do díla Jakoubka ze Stříbra, Mikuláše z Drážd'an či Havlíka vydala své *Studie a texty k po-*

čátek kalicha v Čechách, syntézu zásadního charakteru, která precizně a s obrovskou erudicí prozkoumala počátky přijímání podobojí v Čechách. Kdokoliv, kdo chce být jen letmo nahlédnout do literárního boje o kalich před vypuknutím husitských válek, musí čerpat z této knihy nabitě novými poznatky i uvádějící na správnou míru starší teorie. Helena Krmíčková i nadále posunuje současné poznání rané husitské literatury, a to nejen svými vlastními studii, ale i prostřednictvím početného zástupu žáků, kolegů či epigonů, kteří mohou stavět na solidním základě jejích *Studií a textů*. Rovněž tato kniha byla oceněna cenou rektora Masarykovy univerzity.

Literatuře rané české reformace se jubilantka věnuje s neutuchajícím zájmem a spleť historii těchto stále neprobádaných textů rozumí jako snad žádný ze současných badatelů. Své detailní vědomosti o *Überlieferungsgeschichte*, tedy o transmisi textů, díky své geniální paměti dokáže dávat do nevídaných souvislostí. Výsledky svého bádání má ovšem ve zvyku precizovat k dokonalosti, což v praxi znamená, že některé její příspěvky čekají stále na otištění a své vědomosti tak šíří dále jen ústně a sděluje je s vrozenou skromností velmi ochotně všem, kdo o poznání dané věci projeví zájem. Rukopisná transmise a širší kontext raně reformační literární produkce jsou díky jejím syntézám neocenitelným příspěvkem pro poznání daného období. Nutno ovšem podotknout, že odborný záběr Heleny Krmíčkové je vpravdě středověký v tom smyslu, že je skutečně interdisciplinární, jak dokazuje například její hluboce fundovaný rozbor katalogu knihovny koleje Národa českého, který využijí nejen filologové, filozofové, historici a uměnovědci, ale všichni, kdo usilují o poznání odborného života ve vrcholném období českého středověku.

Víceméně logickým pokračováním jubilantčina odborného směřování je její práce na vydávání monumentálního edičního projektu *Magistri Iohannis Hus Opera omnia*. Díky zájmu širší veřejnosti o latinské dílo M. Jana Husa začaly v novém tisíciletí vycházet svazky této řady v prestižním belgickém nakladatelství Brepols. Právě poslední dva svazky Husových latinských děl, které zde vyšly po dlouhé přetřzce několika desetiletí, byly připraveny pod pečlivým dohledem Heleny Krmíčkové. I přes sobě vlastní odpor k funkcím a jiným „efemérním záležitostem“ se Helena Krmíčková v roce 2010 ujala předsednictví *Komise pro vydávání spisů M. Jana Husa*. Latinské dílo našeho předního reformátora, které leží dlouhá léta ladem ukryto v zaprášených rukopisech a starých tiscích, se tedy opět dostane do rukou čtenářů, navíc v perfektní textověkritické podobě. Snad spolu i s ostatní husitskou badatelskou komunitou můžeme doufat, že Helena Krmíčková vydavatelský podnik zaměřený na edici Husových spisů povede úspěšně ještě dlouhá léta a že evropskou medievistikou netrpělivě očekávané desideratum, kterým zpřístupnění Husových latinských děl je, dojde brzkého naplnění.

Univerzitní působení Heleny Krmíčkové nelze pochopitelně omezit jen na práci vědeckovýzkumnou. Se stejnou intenzitou je zapojena do práce pedagogické: každý student oboru pomocné vědy historické i archivnictví je docentkou Krmíčkovou zasvěcován nejprve do tajů chronologie a metrologie, epigrafiky (ba i kampanologie), kodikologie a nauky o pramelech; svou editorskou erudici pak jubilantka předává mladším generacím ve svých seminářích z textověkritické práce.

Ty pak nezůstávají u jejích posluchačů bez „následků“, neboť řada z jejích žáků a žákyň zůstává ediční práci věrna i ve své vlastní vědecké dráze. To je asi nejlepším svědectvím o pedagogickém umu jubilantčině a její schopnosti předávat dále své zkušenosti získané dlouholetým zaměřením na naši předhusitskou a husitskou traktátovou literaturu.

Zmínit musíme i laskavost, pochopení a téměř mateřskou péči, s níž Helena Krmíčková svoje studenty během celého jejich studia provází, stejně jako její neuvěřitelně podrobné znalosti o soukromém i studijním životě svých žáků, které si dokáže pamatovat po řadu desetiletí.

Její, jak jsme již řekli, geniální paměť je opravdu cenným zdrojem poučení o veškerém vážném i humorném dění na brněnské Filozofické fakultě, a to nikoli až od doby, kdy na ní Helena Krmíčková začala působit, ale již od doby, do níž sahají všechny vzpomínky staříčkových profesorů, které kdy měla možnost zaslechnout. I tato vyprávění se stala nedílnou součástí její paměti a stávají se kořením téměř každého rozhovoru, kterého se paní docentka účastní. Všichni, kdo se kdy k neformálnímu hovoru s paní docentkou nachomýtlí, jsou zpravidla naprosto fascinováni detaily, kterými je dokáže tato chodící kronika fakulty obohatit či pobavit.

Čtenářům si dovoluujeme předložit skromný sborník, výsledek práce žáků, přátel, kolegů i obdivovatelů Heleny Krmíčkové. Sborník jsme nechtěli tematicky vymezovat, a proto tak trochu připomíná snažení pejska a kočičky, když „vařili“ dort. Je to dáno samotnou podstatou ediční práce a textové kritiky, která je využitelná všude tam, kde se pracuje s písemnými prameny jakékoli formy a obsahu. Proto tu najdeme pestrou směs příspěvků, které jsme seřadili chronologicky – vedle těch očekávaných, věnovaných husitologickým tématům, např. také příspěvky z oblasti diplomatiky, numizmatiky, epigrafiky, literární historie či dějin myšlení, některé spadají časově do středověku, jiné do doby o několik set let mladší, některé zpřístupňují doposud nevydané prameny, jiné naopak z pečlivého studia pramenů vycházejí a nabízejí jejich interpretaci, či se na jejich základě snaží dobrat k obecnějším závěrům.

Sborník je hmotným vyjádřením našeho přání jubilantce – přejeme jí hodně síly, zdaru a trpělivosti nejen při práci na „Husovi“, ale i v jejích

ostatních badatelských a pedagogických záměrech. Snad tato *salsa oracuncule nostre* jubilentce ukáže, že její usilování dopadá na úrodnou půdu. Přejeme jí také pevné zdraví a mnoho radosti a štěstí v osobním životě.

editoři

